

ОСВІТНІЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ НЕТОЛЕРУВАННЯ АКАДЕМІЧНІЙ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Кругляк О. В.

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник лабораторії
економіки племінних ресурсів
та дослідних господарств*

*Інститут розведення і генетики тварин імені М. В. Зубця
Національної академії аграрних наук України
с. Чубинське, Київська область, Україна*

Прослухавши надзвичайно цікаві доповіді лекторів «Майстерні академічної доброчесності», ознайомившись із науковими публікаціями, дійшла висновку, що дана проблематика достатньо ґрунтовно розкрита. Абсолютно погоджуюсь, що питання академічної доброчесності є одним із наріжних каменів, на якому має бути засновано розвиток сучасної науки. Але звідки має братись ця базова довіра до учасників науково-освітнього процесу та повага до результатів чужої праці, де вона формується? І ось тут з'явилась ідея, що особисто мені було б надзвичайно цікаво дослідити. Майбутній науковець починає своє формування, передусім морально-етичне, ще зі школи, потім більш тісно знайомиться з поняттям академічної доброчесності в університеті. Тому я вирішила провести невеличке дослідження на матеріалах відкритих джерел – з офіційних сайтів провідних шкіл та вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) України. Вибір закладів освіти здійснила за результатами рейтингів, складених Інформаційним освітнім ресурсом «Освіта.іа». Зразу хочу застерегти, що дане дослідження – це поверхове обстеження, що не є повноцінним, з огляду на джерело даних для аналізу (дані сайтів), тому може не відображати реальну ситуацію в закладах.

Рейтинг ВНЗ-2023 (перша п'ятірка) виглядає наступним чином (табл. 1). Питанню академічної доброчесності приділено значну увагу в діяльності цих ВНЗ, в кожному затверджено внутрішній/і документ/и (в табл. 1 наведено назву лише одного) щодо забезпечення дотримання академічної доброчесності. Зокрема, в результаті пошуку на сайті Київського національного університету імені Тараса Шевченка було отримано 1720 результатів, серед яких мене особливо зацікавила стаття «Дискусія «Чому студентство списує?», опублікована в травні 2019 року за результатами дослідження академічної (не)доброчесності

в 10 українських університетах, проведеного аналітичним центром CEDOS [2]. Дослідники встановили, що студенти вважають академічною недоброчесністю хабарництво та купівлю дипломних робіт. В той же час, скачування рефератів чи списування на контрольних студенти не відносять до проявів недоброчесності. Як причину вони вказують «перевантаженість навчальних планів, нецікаві теми письмових робіт та недостатність фідбеку від викладачів» [2].

Таблиця 1

Результати обстеження висвітлення діяльності із забезпечення дотримання академічної доброчесності в провідних вищих навчальних закладах України

Назва ВНЗ, місце в рейтингу*	Офіційний сайт ВНЗ	Внутрішній документ щодо забезпечення академічної доброчесності (дата затвердження)
1. Київський національний університет імені Тараса Шевченка	https://knu.ua/ua/	Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату (10 березня 2020 року)
2. Львівський національний університет імені Івана Франка	https://lnu.edu.ua/	Положення про забезпечення академічної доброчесності (31 жовтня 2018 року)
3. Національний університет «Львівська політехніка»	https://lpnu.ua/	Положення про академічну доброчесність (7 вересня 2017 року)
4. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	https://kpi.ua/	Положення про систему запобігання академічному плагіату (25 лютого 2020 року)
5. Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	https://karazin.ua/	Кодекс етики персоналу (не вказано)

* – «Рейтинг вищих навчальних закладів України 2023» наведено згідно даних Інформаційного освітнього ресурсу «Освіта.ua» [1]

Пошук на сайті Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» виявив 10600 посилань за темою доброчесності. Важливим досягненням цього ВНЗ я вважаю щорічне опитування студентів та викладачів щодо дотримання принципів академічної доброчесності. Останнє з них було проведено вже під час повномасштабного вторгнення [3]. Згідно опитування, 46% студентів вважають, що їх право на академічну доброчесність повністю дотримано, а 7% – що повністю/швидше не

дотримано. Цікаво, що якраз 7% студентів повністю/швидше не ознайомлені з політикою академічної доброчесності у ВНЗ, повністю ознайомлені – 57%. Також переважна частина студентів (до 96% студентів з окремих позицій) обізнана про реалізацію складових політики університету в дотриманні принципів і правил академічної доброчесності.

Щодо шкіл, результати обстеження виявились менш обнадійливими. Першим в рейтингу (табл. 2) є Львівський фізико-математичний ліцей-інтернат. З деякими зусиллями, але все ж вдалось знайти на сайті ліцею посилання на документ щодо забезпечення академічної доброчесності. В переліку новин за останні три роки, не згадано жодного заходу із ознайомлення учнів із можливими порушеннями академічної доброчесності та відповідальності за це.

Таблиця 2

Результати обстеження висвітлення діяльності із забезпечення дотримання академічної доброчесності в кращих школах України

Назва школи, місце в рейтингу*	Офіційний сайт школи	Внутрішній документ щодо забезпечення академічної доброчесності (дата затвердження)
1. Львівський фізико-математичний ліцей-інтернат при Львівському національному університеті імені Івана Франка	https://www.lpml.com.ua/	Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу (21 жовтня 2021 року)
2. Горішньо-шеровецький опорний заклад ЗСО I-III ст. Горішньошеровецької сільської ради Чернівецького р-ну Чернівецької обл.	https://gshozzso.blogspot.com/	не знайдено
3. ОЗО «Глибоцький ліцей Глибоцької селищної ради»	http://www.glib-licey.com/	сторінка сайту не працює
4. ТОВ «Приватний заклад освіти ліцей «Школа Базис» м. Київ	https://www.basis.kiev.ua/	Правила внутрішнього розпорядку школи (не вказано)
5. Природничо-науковий ліцей № 145 Печерського р-ну м. Києва	https://lic145.kiev.ua/	не знайдено

* – «Рейтинг шкіл України 2023» наведено згідно даних Інформаційного освітнього ресурсу «Освіта.ua» [4]

На сайті Горішньошеровецького опорного закладу ЗСО I-III ст. (№ 2 в рейтингу) не вдалось знайти жодного документу/заходу/посилання за темою доброчесності. Сторінка сайту ОЗО «Глибоцький ліцей» не працює. Одна з шкіл, що очолюють рейтинг, є приватною – «Школа Базис», що позиціонує себе як школу, засновану вчителями та підтриману українськими меценатами. В правилах внутрішнього розпорядку школи (п. 1.2) вказано, що учні повинні виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись принципу академічної доброчесності. Інших згадок щодо дотримання академічної доброчесності під час навчання на сайті школи не знайдено. Нажаль, на сайті Природничо-наукового ліцею № 145 не вдалось відшукати будь-яку інформацію щодо академічної доброчесності.

Висновок: в результаті, повторююсь, поверхового дослідження, встановлено, що у вищих навчальних закладах України загалом приділяється значна увага інформуванню студентів та науково-педагогічних працівників щодо питань забезпечення академічної доброчесності, проводяться семінари, вебінари, навчання, опитування, інші заходи. За час навчання в університеті студенти стають обізнані з основами наукової етики, в той час як в шкільному середовищі ситуація виглядає не дуже оптимістично.

Незважаючи на те, що в рамках «Проекту формування академічної доброчесності у школі» (SAISS) [5] розроблено методичні рекомендації «Академічна доброчесність у середній освіті», обізнаність вчителів та набуття учнями відповідних компетентностей в процесі шкільного навчання, як показало дослідження, є недостатніми і потребує більшої уваги.

На мою думку, саме нехтування принципами академічної доброчесності в середній школі є основною причиною таких порушень в подальшому навчанні студентів в університетах, як скачування рефератів, списування на екзаменах тощо. Тому вважаю, що на сучасному етапі найбільшу увагу слід приділити формуванню культури нетолерування академічній недоброчесності саме в шкільному середовищі.

Список посилань

1. Рейтинги ВНЗ. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/> (дата звернення: 16.10.2023).

2. Дискусія «Чому студентство списує?». URL: <https://www.soc.univ.kiev.ua/uk/news/dyskusiya-chomu-studentstvo-spyshuye-30-travnya-1900> (дата звернення: 16.10.2023).

3. Опитування здобувачів з питань дотримання норм академічної доброчесності. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/51841/1/Opytuvannia_2022_Student.pdf (дата звернення: 17.10.2023).

4. ТОП-200 шкіл України за результатами НМТ 2023 року. URL: https://osvita.ua/school/rating/89947/#google_vignette (дата звернення: 17.10.2023).

5. Проект в школах – SAISS. Проект формування академічної доброчесності у школі (SAISS). URL: <https://academiq.org.ua/pro-proekt/proekt-v-shkolah/> (дата звернення: 17.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-107>

ВИКЛИКИ ДОТРИМАННЮ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПОВЕДІНЦІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Кузнєцова К. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Розвиток суспільних відносин разом із науково-технічним прогресом, який з початку своїх «відкриттів» набирає все більших обертів як по змісту, так і по швидкості впровадження винаходів, формує зовнішнє середовище із різними видами загроз для освітнього процесу. Витоки академічної доброчесності як явища в контексті шахрайства в закладах вищої освіти беруть свій початок від дослідника із США (1990 р.), який в результаті став засновником International Center of Academic Integrity [1]. В той час, основний акцент на сутності змісту академічної доброчесності був покладений на порушення здобувачами правил поведінки на підсумкових атестаціях чи при проведенні контрольних заходів. Із плином часу трактування терміну зазнало змін як в іноземній, так і в українській літературі. І якщо за кордоном про академічну доброчесність в освітніх колах говорять вже відносно давно, то в Україні законодавчо затверджено цей термін став лише у 2017 р. в Законі України «Про освіту» [2].

До затвердження визначення в законі, вітчизняне розуміння академічної доброчесності на початку незалежності було спрямоване на протидію корупції, оскільки походило в основному із кіл суспільних відносин державних службовців. Формування нових умов здійснення освітнього процесу, а саме популяризація комп'ютерних технологій та мережі Інтернет, створило нові виклики для академічної спільноти, зокрема щодо написання наукових та освітніх робіт як здобувачами різних